

Võlu, armas, kiitkestav. Need selged sõnad on justkui unustatud. Või pehjatakse neid kasutada kartusest olla lihtsakoeline (-meelne)? Ent Estonia Teatri uut balletti "Armastuse muinasjutt" ei saa teisiti iseloomustada kui nende süüraste, vanamoodsate sõnadega. Muidugi on see uus tegelikult küll unustatud hea vana.

Selle vana - ballettiromantismi ühe tähtkoreograafi August Bournonville'i hilisloomeperioodi balleti "Muinasjutt piltides" (ka "Armastuse muinasjutt" H. Chr. Anderseeni motiividel, W. Chr. Holmi muusikaga) – on meie rõõmuks avastanud fantastiline ballettmeister **Kennet Oberly**. Varem on ta teinud USA-s, Saksamaal, Taanis jm., teinud koostööd niisuguste XX sajandi lõpukümnendite balleti tippnimedega nagu Bėjart, Cranko, Neumeier ja ometi leidnud kutsu- muse selle kunstiala kuldajastu taaselustajana.

Muidugi pole külaliskoreograaf Estonias enam ammu uudis. Alates 1950-ndaist on eesti ballettmeistrite kõrval siin lavastanud üle kahekümne külalise. Ent Oberly erineb eelkäijast – teostab ennast rekonstrueerijana. Tõsi, ka kümnekond aastat tagasi oli siinsel laval Bournonville (ballett "Sülfiid"). Kuid Elsa Marianne von Roseni, Allan Fridericia ja Oleg Vinogradovi vahendusel kanti tookord üle etendus, mida 1836.aastast peale on Kopenhageni laval elavana hoitud. "Muinasjutt" aga vajus unustusse rohkem kui 120 aastaks. "Muinasjutu" rekonstrueerija tuhnis arhiivides, kuulis mälestuste mälestusi, tutvus uurimustega, omandas Bournonville'i "tähestiku", sai tekkujutuse Taanis säilitatavast romantismiballeti stiilist/maneeridest, milles tantsu tehnilise/muusikalise/kunstilise külje aktsendid hoopis

VÕLUV BALLETIETENDUS

Kaie Kõrb ja Juri Jekimov.

Mati jt.) põgus paraad.

Balleti ülesehituses tehtud korrigeeringud (markitandineiu Oliviva juurdetoomine, varasema II ja III vaatuse ühendamine jne.) õigustavad ennast. Pildid on kompositsiooniliselt ilusasti lõpetatud, loogilised ja selged. Omakorda on seda ka kogu etendus. Kui südamlilik on laste Jenny ja Richardi (kelle nägemisest kogu lugu alguse saab) siiras leppimine etenduse lõpuhetkedel. Hea on tajuda seda kodutunnet, mis siin eriti tugevalt esile tuleb.

Keerulisem kui vana balleti eluüraatamine oli ballettmeistrile kaheldamatult selle stiili edasiandmine Estonia trupile. Romantismilise

mid paika). Nii palju ILU (ma ei karda seda sõna!), aga ka leidlikkust (tehniliselt kitsastes oludes nii palju üllatavaid lavaefekte!) ning head maitset on selles loomingus. Üldmuljet soodustav atmosfäär on loodud, Renterit võib omamoodi kaaslavastajaks pidada. Et kavandatu (dekoratsioonid on meisterlikult maalinud Uno Kärbis ja Järvi Kotkas, kostüümid valmisid Liis Soode juhendamisel) etenduses teostub (üle kahekümne pildivahetuse/muutuse), on lava tehnilise meeskonna koostöö vili. Mõnel etendusel on lavatehniline külg olnud peaaegu täiuselähedane (pealavameister Heino Lillipuu). Ka tulefektid on väga head. Väike "dirigeerib" lava taga

nud küll Ameerika ja Moskva, mitte aga koduteatri publik) jääb baleriin Rosalie talle vaid siiski lüüriliseks kõrvalpeoikeks. Ent Kaie Kõrbi erilise sära toetab tervet ansamblit. Sedasama teeb Juri Jekimov kindlameelse Sõdurina, kes kõikidest õigemini on tunnetanud Bournonville'i stiili (seda märkis ka lavastaja). Eks eeltöö "Sülfiidi" Jamesina aita kaasa. Jalgade täpne töö, väljendusriikas plastika, head maneerid ei muutu siiski eesmärgiks omaette. Kõik on üldmulje teenistuses, lisaks on tabatud muinasjutule omane laad. Ja muidugi mõjub tantsijaisiksuse kiirgus!

Eriline roll on Saima Kranigil. Ilhelt poolt on ta tark, malbe ja

miliste vahenditega lahendatud) tegelasgrupile, mille moodustavad J. Zigurs (Sullivan), V. Kuzmin (Baltton), J. Mihhejev (Hawkins), teatrija lõpupildi tegelased. Neis on saarzi just parajal määral.

Hea on tõdeda, et professionaalide kõrval rakendatud Tallinna Balletikooli õpilased, kes täidavad peaosaliste (laste) Jenny ja Richardi rolli, on laval vabad, väljendusriikad (nii palju tundevarjundeid!) ja loomupäraselt tantsulised. Osatitmistes on kandvust ja tervikuse sulamist. Finaali lastetants on foredalt hoogne. Noortest tantsijatest jäid eriti meelde Jenny osa täitjad Janika Suurm. ja Eve Andrejev ning Richardi Martin Ots ja Daniel Kirspuu, neist eriti artistlik viimane. Repetiitor Aigi Rüütel on teinud head tööd.

Kui eespool oli juttu stiilitabamise raskustest, siis käib see eelkõige rühma kohta. Seekord on küll tavalisest rohkem kaasaelamist ja vähem markeerimist, ent tantsujoonis võiks veelgi puhtam olla. Et tulekul on ka uusi osatitjaid, siis repetiitorite Tamara Burova ja Aime Leisi töö ilmselt jätkub.

Tegelikult on osa nooremate koosseisude tantsijaid juba oma lavariisid saanud. Mitmel etendusel tantsis Rosaliet **Kati Ivaste**. Oma armsa olemise ja kujuga sobib ta hästi sellesse ossa ja ajastusse. Huviatav kokkussattumus – teda ja Taani esimese Sülfiidi Lucille Grahni portreed võrreldes on sarnasus täiesti märgatav. Ivaste üllatas sel hooajal debüüdiga "Giselle'is". Võrdlusvõimalus on olemas ja näib, et baleriinil on Rosaliena veel kasvuruumi, eriti tantsu viimistlemisel, süvendada annab ka kontrasti esimese ja teise vaatuse vahel.

Toomas Rätsepp vahetas välja Jansonsi. Tantsuliselt kindel, on meeldiv tõdeda, kuidas ta järjest kindlamalt ja täpsemalt on liikunud

nis jm., teinud tööd niisuguste XX sajandi lõpukümnendite balleti tippnimedega nagu Béjart, Cranko, Neumeier ja ometi leidnud kutsu- muse selle kunstiala kuldajastu taas elustajana.

Muidugi pole külaliskoreograaf Estonias enam ammu uudis. Alates 1950-ndaist on eesti balletimeistrite kõrval siin lavastanud üle kahekümne külalise. Ent Oberly erineb eelkäijast – teostab ennast rekonstrueerijana. Tõsi, ka kümnekond aastat tagasi oli siinsel laval Bournonville (ballett "Sülfiid"). Kuid Elsa Marianne von Roseni, Allan Fridericia ja Oleg Vinogradovi vahendusel kanti tookord üle etendus, mida 1836.aastast peale on Kopenhaageni laval elavana hoitud. "Muinasjutt" aga vajus unustusse rohkem kui 120 aastaks. "Muinasjuttu" rekonstrueerija tuhnis arhiivides, kuulis mälestuste mälestusi, tutvus uurimustega, omandas Bournonville'i "tähestiku", sai ettekujutuse Taanis säilitatavast romantismiballeti stiilist/maneeridest, milles tantsu tehnilise/muusikalise/kunstilise külje aktsendid hoopis erinevad nüüdse klassikalise balleti omadest. Töö õnnestus, läks korda ajas tagasi minna.

Ka olustikuga seotud stseenid tantsud (galopid jm.) valmisid vaikumad, ilusasti ajastus. Ballett ja näitemänguelemendid on sulavalt ühendatud. Kapellmeister W. Chr. Holmi (1820–1886) muusikaga moodustab koreograafia terviku. Muusika (muusikaline juht Norman Illis Reintamm) on ka hästi tantsuline, aga täiesti oma aja laps (nii palju tuttavaid intonatsioone, äratuntavaid mõjutusi!). Ometi oli Delibes selleks ajaks "Coppéliaga" (1870) balletimuusikale uued suunad juba kätte juhatanud.

Veel üllatab Oberly oma paindlikkusega, oskusega truppi kaasa tõmmata ning tundliku lavastajana- närviga. Kui selgelt/sujuvalt on näiteks antud ülemineku reaalsusest Anderseni-maailma, mille sobivalt juhatab sisse muinasjututegelaste (Pöial-Liisi, Inetu Pardipoeg, Une-

Kaie Kõrb ja Juri Jekimov.

Mati jt.) põgus paraad.

Balleti ülesehituses tehtud korektiivid (markitandineiu Olivia juurdetoomine, varasema II ja III vaatuse ühendamine jne.) õigustavad ennast. Pildid on kompositsiooniliselt ilusasti lõpetatud, loogilised ja selged. Omakorda on seda ka kogu etendus. Kui südamlik on laste Jenny ja Richardi (kelle nägemisest kogu lugu alguse saab) siiras leppimine etenduse lõpuhetkedel. Hea on tajuda seda kodutunnet, mis siin eriti tugevalt esile tuleb.

Keerulisem kui vana balleti eluüraatamine oli balletimeistritele ka- heldamatult selle stiili edasiandmine Estonia trupile. Romantismitantsule on ju omane jalgade rõhutatud täpsus liigutustes ja lähtepositsioonides; inertsivaba kindlus (tantsusammu kindel lõpetatus!), tantsu graatsilisus, kergus ja filigraanne viimistlus; käed ei pea olema jäigad. See on siis hoopis vastupidine meil harjumuspärasele bravuur- sele Moskva stiilis tantsule.

Ilmselt siit tulenevad kõige märgatavamad vajakajäämised, mis silma hakkavad. Ega meil ju stiiliküsimustega eriti tegelda – "Giselle" ja "Luikede järve" lähevad ladusasti ühte patta (kui rääkida klassikalisest repertuaarist).

Kez aga külalislavastaja soovidega-kohe kaasa läks, on stsenograaf Eldor Renter. Milline ajastus- minek kuni üksikasjadeni, endast- mõistetav stiilitabamine, fantaasia- ja ideerohkus (kuuldavasti pärineb etenduses nii oluline laste paberist mänguteatri mõte temalt: see annab vajaliku võtme unenäomaailma si- senemiseks ja paneb etenduse raa-

mid paika). Nii palju ILU (ma ei karda seda sõna!), aga ka leidlikkust (tehniliselt kitsastes oludes nii palju üllatavaid lavaefekte!) ning head maitset on selles loomingus. Üld- muljet soodustav atmosfäär on loo- dud, Renterit võib omamoodi kaas- lavastajaks pidada. Et kavandatu (dekoratsioonid on meisterlikult maalitud Uno Kärbis ja Järvi Kot- kas, kostüümid valmisid Liis Soode juhendamisel) etenduses teostub (üle kahekümne pildivahetuse/muu- tuse), on lava tehnilise meeskonna koostöö viil. Mõnel etendusel on la- vatehniline külg olnud peaaegu täiuselähedane (pealavameister Hei- no Lillipuu). Ka tuleefektid on vä- gevad. Kõike "dirigeerib" lava taga mees, kelle töö enamasti märkimata jääb. Seekord ei tohi Juri Kruusist mingil juhul mööda minna: ta teos- tab tehnilise partituuri meisterli- kult.

Kõike valitses siiski tants. Esi- etendusel võis Estonia välja panna lausa tähtede plejaadi – **Kaie Kõrb** (Rosalie-Priimabaleriin), **Juri Jeki- mov** (Oscar-Södur), **Saima Kran- nig** (Vanaema-Haldjas), **Viesturs Jansons** (Teatri Premjäär), **Larisa Sintsova** (markitant Olivia) elasid selles maailma sisse profes- sionaali endastmõistetava aususega ja stiili tabades.

Kõrbile on Priimabaleriini roll muidugi omane. Eriti särab ta II vaatuses. Sülfiidi tantsimine libises omal ajal käest, nüüdne kohtumine sellesama stiiliga on kunstnikku ri- kastav. Ent pärast selle hooaja triumfe vapustava preili Juliaena, ületraagilise Juliana ja võimuka Lady Macbethina (viimast on näi-

nud küll Ameerika ja Moskva, mitte aga koduteatri publik) jääb baleriin Rosalie talle vaid siiski lüüriliseks kõrvalepõikeks. Ent Kaie Kõrbi erili- ne sära toetab tervet ansamblit. Se- dasama teeb Juri Jekimov kindla- meelse Södurina, kes kõikidest õige- mini on tunnetanud Bournonville'i stiili (seda märkis ka lavastaja). Eks eeltöö "Sülfiidi" Jamesina aita kaa- sa. Jalgade täpne töö, väljendusriikas plastika, head maneerid ei muutu siiski eesmärgiks omaette. Kõik on üldmulje teenistuses, lisaks on taba- tud muinasjutule omane laad. Ja muidugi mõjub tantsijaisiksuse kiirgus!

Eriline roll on Saima Kranigil. Ühelt poolt on ta tark, malbe ja mõistev Vanaema, kes oma rahuli- kul moel lapsed muinasjutumaail- ma viib, aga unenäos majesteetli- kult mõjuv Haldjas, kes nagu end- dastmõistetavalt saab etenduse kol- mandaks dirigendiks. See pole tant- suline osa, ent esitatud nii graatsili- selt ja hea plastikaga, et sulab hästi ansamblisse. Söduri hullutamiseks on lavastajal mõeldud Olivia. Laris- sa Sintsova väldib frivoolsust ja *mercantante*'likke jooni, mis seda laadi kõrtsitüdruku puhul enamasti kohustuslikuks stambiks. Ta ei ma- dalda seda piigat. Ei olene osatäit- jast, et oluline miimiline stseen Sö- duriga on lavastajal liiga lava nur- ka nihutatud.

Viesturs Jansons on teatripildis esitantsijana oma sõiduvees, ent ilmselt rikkastaks osatäitmist Prem- jääri kerge šaržeerimine (meessoost primadonna!), tüübi tühisuse veidi utreeritud rõhutamine. Nõnda lähe- neks ta selle tüki teisele (pantomii-

mane. Repetiitor Aigi Rüütel on teinud head tööd.

Kui eespool oli juttu stiilitaba- mise raskustest, siis käib see eelkõige rühma kohta. Seekord on küll ta- valisest rohkem kaasaelamist ja vä- hem markeerimist, ent tantsujoonis võiks veelgi puhtam olla. Et tulekul on ka uusi osatäitjaid, siis repetiito- rite Tamara Burova ja Aime Leisi töö ilmselt jätkub.

Tegelikult on osa nooremate koosseisude tantsijaid juba oma la- varisises saanud. Mitmel etendusel tantsis Rosaliet **Kati Ivaste**. Oma armsa olemise ja kujuga sobib ta hästi sellesse ossa ja ajastusse. Hu- vitav kokkusattumus – teda ja Taa- ni esimese Sülfiidi Lucille Grahni portreed võrreldes on sarnasus täiesti märgatav. Ivaste üllatas sel hooajal debüüdiga "Giselle'is". Võrdlusvõimalus on olemas ja näib, et baleriinil on Rosaliena veel kas- vuruumi, eriti tantsu viimistlemi- sel, süvendada annab ka kontrasti esimese ja teise vaatuse vahel.

Toomas Rätsepp vahetas välja Jansonsi. Tantsuliselt kindel, on meeldiv tõdeda, kuidas ta järjest kindlamalt ja täpsemalt on lakanud tabama ka Premjääri olemust, šarži võiks rohkemgi olla.

Södur on **Dmitri Hartšenko** esimene ulatuslik osa. Tal on veel tegemist tantsu täpsusega, stiili ta- bamisega. Ka väljenduslikult saaks osakujundus rikkam olla. Etendus- se lülitusid veel **Tatjana Kilgas** (Va- naema-Haldjas) ja **Inna Sõrmus** (Olivia). Terve rida kavalehel mär- gituid alles ootab esinemisjärge. Es- tonia repertuaar on rikastunud hu- vitava etendusega.

Ehk tulid need read liiga roosili- sed? Ehk on neis liiga palju kutset muinasjutumaailma? Tegelikult on mõte suunatud sinna, et "Armastu- se muinasjutt" võiks anda impulsi avastada ilusat (kas või kildude kaupa!) ka argipäevas. See on pere- ballett, mis peaks pakkuma huvi va- navanematest kuni lapselasteni.